

УДК 657:347

Кушнір Л.А.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку і оподаткування
Подільського спеціального навчально-реабілітаційного
соціально-економічного коледжу*

Коркушко О.Н.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку і оподаткування
Подільського спеціального навчально-реабілітаційного
соціально-економічного коледжу*

Kushnir Lyudmila

Candidate of Economic Sciences, assistant professor,

Korkushko Oleg

*Candidate of Economic Sciences, assistant professor,
Department of the Accounting and Taxation
Podilsky special educational and rehabilitation
socio-economic college*

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ІНСТРУКТИВНИХ ТА РЕКОМЕНДАЦІЙНИХ НОРМАТИВНИХ АКТІВ В ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ПРАЦІ ТА ЇЇ ОПЛАТИ

FEATURES OF USING THE INSTRUCTIONAL AND RECOMMENDATION NORMATIVE ACTS OF THE ACCOUNTING'S ORGANIZATION AT LABOR AND ITS PAYMENT

АНОТАЦІЯ

Статтю присвячено особливостям застосування різноманітних інструктивних та рекомендаційних нормативних актів із питань організації обліку праці та її оплати, акцентуючи увагу на міжнародних стандартах бухгалтерського обліку. Актуальність дослідження зумовлена тим, що бухгалтерський облік, який ведеться різними суб'єктами господарювання в нашій країні, регулюється величезною кількістю нормативних та рекомендаційних документів. І велика питома вага серед загальної кількості припадає на такий об'єкт організації обліку, як праця та її оплата. У статті наведено економічне обґрунтування нормативно-правової та рекомендаційної бази організації обліку праці та її оплати. Досліджено напрями та причини, які можуть стояти на заваді глибшого використання деяких елементів МСБО, а також їх правомірність. На основі порівняння міжнародної та вітчизняної систем обліку виявлено слабкі місця у П(С)БО 26 та запропоновано їх усунути та допрацювати.

Ключові слова: організація обліку, праця та її оплата, національні положення та міжнародні стандарти бухгалтерського обліку, робоча сила.

АННОТАЦИЯ

Статья посвящена особенностям применения различных инструктивных и рекомендательных нормативных актов по вопросам организации учета труда и его оплаты, акцентируя внимание на международных стандартах бухгалтерского учета. Актуальность исследования обусловлена тем, что бухгалтерский учет, который ведется разными субъектами хозяйствования в нашей стране, регулируется большим количеством нормативных и рекомендательных документов. И большой удельный вес среди общего количества приходится на такой объект организации учета, как труд и его оплата. В статье дано экономическое обоснование нормативно-правовой и рекомендательной базы организации учета труда и его оплаты. Исследованы пути и причины, которые могут стоять на пути углубленного использования некоторых элементов МСБУ, а также их правомочность. На основании сравнения международной и

отечественной систем учета обнаружены слабые места у П(С)БУ и предложено их ликвидировать и доработать.

Ключевые слова: организация учета, труд и его оплата, национальные положения и международные стандарты бухгалтерского учета, рабочая сила.

ANNOTATION

The article is devoted to the peculiarities of using the various instructional and recommendatory normative acts on the questions of organization of labor accounting and payment, focusing on international accounting standards. The relevance of the study is due to the fact that the accounting, which is conducted by various economic entities in our country, is governed by a large number of normative and recommendation documents. And a large proportion of the total number is an object of the organization of accounting as labor and its payment. Settlement transactions are the most voluminous and significant topic in accounting. Today it's impossible to imagine the company's activities without making payments. Among them, a significant proportion is engaged in settlement operations with workers and employees, namely: settlements with accountable and materially responsible persons, on social insurance and on payment of labor. This is due to the fact that accounting for labor and its payment is one of the most important and complex areas of work that requires accurate and operative data that is related to changes in the number of workers, production costs and working hours, and categories of workers. And equally important is the interest of the workers themselves in obtaining income from their activities in the form of wages, as this is one of the main means of existence of a modern person. At the same time, the study of scientific works and the practice of economic activity indicate that some of the theoretical provisions regarding the calculation of payroll calculations are controversial. In addition, many normative and guidance documents require changes and improvements in terms of important aspects of organization, assessment and accounting and labor, and its payment, in particular. After all, the domestic enterprises give attention to this issue, because wages for workers serves as the main source of material goods. On the other hand,

the amounts sent by enterprises for remuneration are a measure that determines the receipt of taxes and mandatory fees to the budget and trust funds. Thus, rationally organized accounting in the company ensures: accurate calculation of wages of each worker in accordance with the quantity and quality of labor, correct calculation of the amount of a single social contribution; control over the discipline of labor, the use of time and compliance with working standards workers, timely identification of reserves for the further growth of labor productivity. All these moments of business life of enterprises are clearly documented in the system of accounting organization, based on the relevant guidance and recommendation normative documents, which emphasizes the relevance of research. The purpose of this study is theoretical and methodological problems of accounting calculations with employers and employees and organizations of systems, processes of conducting these operations in the context of tools and recommendations of normative acts. On this basis, it is developed proposals for the improvement and application of foreign experience in the enterprise. The article presents the economic substantiation of the normative and legal base of the organization of accounting for labor and its payment. The directions and reasons that can stand on the threshold to deeper use of some elements of IAS, as well as their legality, are explored. Based on the comparison of international and domestic accounting systems, weak points were identified in Regulation (Standard) of Accounting 26 and it is proposed to their eliminated and refined.

Key words: organization of accounting, labor and its payment, national regulations and international accounting standards, labor force.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Сучасна економіка України знаходиться на початковій стадії вдосконалення трудового персоналу підприємства, тому важливо, щоб вітчизняні фірми використовували досвід зарубіжних країн, особливо країн із розвинутою економікою. Передусім йдеться про узагальнення та запозичення керівниками підприємств досвіду стосовно стимулювання внутрішньо фірмової підготовки кадрів, використання сучасних систем оцінювання персоналу за підтримки Міністерства фінансів України, Федерації професійних бухгалтерів і аудиторів України, Агентства з Міжнародних стандартів фінансової звітності, Інтернет-ресурсу «МСФО під ключ» із ґрунтовним підкріпленням нормативно-правовою базою, чільне місце в якій посідає Кодекс законів про працю [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спираються автори. Проблеми організації обліку праці та її оплати, зокрема в частині застосування різноманітних інструктивних та рекомендаційних нормативних актів, досліджувалися в наукових працях Н.М. Ткаченко, В.П. Завгороднього, О.В. Лишиленка, Н.В. Чебанової, Ю.Л. Василенка, В.Г. Золотогорова, А.М. Кузмінського, В.Г. Герасимчука, А.А. Чухна, Ю.С. Цал-Цалка, Б.І. Холода, А.М. Стещука, С.Ф. Покропивного, С.В. Мочерного та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Дана наукова робота має на меті дослідити теоретико-методологічні проблеми обліку розрахунків із робітниками і службовця-

ми та особливості системи організації процесу ведення цих операцій у контексті інструктивних та рекомендаційних нормативних актів, на основі чого розробити пропозиції щодо вдосконалення і застосування зарубіжного досвіду на підприємстві, зокрема використання основних положень міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження причин, неспівставності та співзвучності використання у практиці організації обліку праці та її оплати вітчизняними підприємствами як національних, так і міжнародних стандартів фінансового обліку.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. У країнах із розвинутою ринковою економікою держава, беручи на себе основний фінансовий тягар підготовки та перепідготовки кадрів, створює єдиний механізм забезпечення зайнятості через взаємодію держави та підприємств, забезпечує працевлаштування молоді, наприклад наймання та навчання молоді 16–18 років, яка ще не має повної середньої освіти; державні органи Великобританії, Італії, Швеції покривають до 80% витрат підприємств і здебільшого запроваджують почасову оплату праці робітників. Це зумовлено тим, що пріоритетного значення набуває не кількість, а якість товарів. Застосовуються єдині тарифні сітки для робітників, спеціалістів і службовців [2; 3].

Подальше реформування обліку оплати праці в Україні має здійснюватися шляхом підвищення ціни робочої сили, встановлення єдиних регуляторів і рівноцінних умов відтворення робочої сили незалежно від форм власності; збільшення тарифної частини; підвищення частки мінімальної заробітної плати відносно середньої; вдосконалення механізму державно-договірної, нормативного регулювання окладу, використовуючи при цьому міжнародні стандарти обліку. Удосконалення організації розрахункових операцій із персоналом має здійснюватися разом із проведенням загальної соціально-економічної, структурної, податкової, цінової політики [5]. Заходи, спрямовані на вдосконалення оплати праці, включають, насамперед, забезпечення залежності її розмірів від особистого внеску працівників у результати праці.

Для ефективного впровадження зарубіжного досвіду вітчизняними підприємствами повинні відбутися зміни в економічному і соціальному розвитку країни, а саме у сфері оплати праці, соціальної підтримки та захисту працівників. Ці зміни повинні враховувати інтереси різних груп працівників і власників, передбачати ефективну систему зайнятості населення й винагороди за працю. Багато функцій держави з реалізації даної політики покладено безпосередньо на підприємства, які самостійно встановлюють форми, системи і розміри оплати праці, матеріального стимулювання його результа-

тів [5]. Виходячи із цього, цілком очевидно є потреба у своєчасній, об'єктивній та достовірній інформації про розрахунки з оплати праці з погляду кожної зі сторін соціально-трудоких відносин: держави, роботодавця і найманого працівника.

Тобто сьогодні необхідно вирішити такі завдання, щоб якомога краще поліпшити становище розрахунків із робітниками і службовцями з оплати праці, а саме:

- удосконалення в частині узгодження питань формування трудових витрат у податковому та бухгалтерському обліку в контексті забезпечення їх відповідності національним положенням бухгалтерського обліку;

- удосконалення методики та організації обліку розрахунків із персоналом з оплати праці передбачає їх узгодження з нормами національного стандарту бухгалтерського обліку 26 «Виплати працівникам»;

- застосування комплексного системного підходу до аналізу ефективності формування і використання фонду оплати праці, а також здійснення розрахунків з оплати праці;

- удосконалення методики контролю розрахунків із персоналом, основним завданням якої є посилення значення оцінки політики підприємства щодо виплат працівникам;

- запровадження нової тарифної системи, яка на даний момент неефективна і не забезпечує навіть мінімального прожиткового мінімуму, що свідчить про відсутність нормально відтворення робочої сили. Можна розробити ЄТС для кожної галузі і включити в галузеву угоду питання щодо застосування її на промислових підприємствах відповідної галузі. Присвоюючи тарифні розряди працівникам підприємства, доцільно використовувати бальну оцінку персоналу таких критеріїв: кваліфікація, складність виконуваної роботи, результативність праці працівника, його особисті якості. Для проведення бальної оцінки тарифного розряду кожному працівнику підраховується загальна кількість балів і встановлюється тарифний розряд [6].

Можна зазначити, що підвищення ефективності облікового процесу, достовірності інформації про затрати праці на кожному підприємстві та його оплати має забезпечити бухгалтерський облік, на який покладено вирішення важливих завдань виробничо-господарського, аналітичного і контролюючого характеру шляхом стандартизації не лише зовнішніх інформаційних потоків, а й внутрішньої системи збору даних. Це дасть можливість формувати економічно обґрунтовані показники як діяльності підприємства, так і певної галузі [5; 6]. Потрібно звернути увагу на міжнародні стандарти бухгалтерського обліку і національні, порівнюючи їхні відмінності стосовно обліку розрахунків із робітниками і службовцями з оплати праці. Міжнародними стандартами, що регулюють виплати працівникам, є МСБО 19 «Виплати пра-

цівникам», МСБО 37 «Забезпечення, непередбачені зобов'язання та непередбачені активи». Виплати працівникам, згідно з міжнародними стандартами, – це всі форми компенсації, що їх надає підприємство в обмін на послуги, надані працівниками. Якщо порівнювати з національним П(С)БО 26 «Виплати працівникам», то форми компенсації мають менше значення, оскільки існують додаткові стандарти: П(С)БО 11 «Зобов'язання» і 16 «Витрати», які деталізують ці процеси. Тобто П(С)БО 26 визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про виплати (у грошовій і негрошовій формах) за роботи, виконані працівниками, та її розкриття у фінансовій звітності [7].

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Отже, провівши порівняльний аналіз основних інструктивних та рекомендаційних нормативних актів у частині обліку розрахунків за виплатами працівникам, можна зробити висновок, що вітчизняна система потребує значних змін та вдосконалень.

Основною рекомендацією щодо поліпшення обліку є детальне розроблення інструктивних та рекомендаційних нормативних актів, які на розроблених прикладах та типових ситуаціях дадуть можливість пересічному бухгалтеру зрозуміти ті складні речі в обліку розрахунків за виплатами працівникам, які, наприклад, у П(С)БО 26 викладені лише текстом із використанням не зовсім зрозумілої термінології.

Таким чином, провівши порівняння міжнародної та вітчизняної систем обліку, виявлено слабкі місця у П(С)БО 26 як документа, який має бути основою організації обліку розрахунків за виплатами працівникам в Україні, але таким не є. Процеси глобалізації економіки вимагають підвищення корисності інформації, яка продукується в системі бухгалтерського обліку та надається корпоративними структурами і для потреб власників, і для інших користувачів світової спільноти для прийняття правильних управлінських рішень.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Кодекс Законів про працю № 322-VIII від 10.12.1971. Редакція від 18.09.2018 № 2542-VIII. ВВР. 2018. № 42. Ст. 332. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/32> (дата звернення: 10.05.2019).
2. П(С)БО 11 «Зобов'язання». URL: <https://zakon.help/law/20> (дата звернення: 07.05.2019).
3. П(С)БО 16 «Витрати». URL: <https://zakon.help/article/polozhennya-standart-buhgalterskogo-obliku-16> (дата звернення: 06.05.2019).
4. П(С)БО 26 «Виплати працівникам». URL: <https://zakon.help/article/polozhennya> (дата звернення: 10.05.2019).
5. МСБО 19 «Виплати працівникам». URL: <https://ips.ligazakon.net/document/> (дата звернення: 12.05.2019).
6. МСБО 37 «Забезпечення, непередбачені зобов'язання та непередбачені активи». URL: <https://www.google.com/search?q=6.+МС> (дата звернення: 11.05.2019).

7. Ротань В.Г., Зуб І.В., Сонін О.Є. Науково-практичний коментар законодавства України про працю. Київ: Алєрта; КНТ; ЦУЛ, 2010. 584 с.

REFERENCES:

1. The Verkhovna Rada of Ukraine (1971), Code of Labor Law of Ukraine. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08>.
2. The decree for the Ministry of Finance Ukraine (2000), *Polozhennia (standart) bukhhalterskoho obliku 11 «Zobov'iazannia»* [Regulation (Standard) of accounting 11 "Obligation"]. URL: <https://zakon.help/law/20>.
3. The decree for the Ministry of Finance Ukraine (1999), *Polozhennia (standart) bukhhalterskoho obliku 16 «Vytraty»* [Regulation (Standard) of accounting 16 "Expenses"]. URL: <https://zakon.help/article/polozhennya-standart-bukhhalterskogo-obliku-16>.
4. The decree for the Ministry of Finance Ukraine (2003), *Polozhennia (standart) bukhhalterskoho obliku 26 «Vyplaty pratsivnykam»* [Regulation (Standard) of accounting 26 "Payments to employees"]. URL: <https://zakon.help/article/polozhennya>.
5. Mizhnarodni standarty bukhhalterskoho obliku 19 «Vyplaty pratsivnykam» (2012) [International Accounting Standard Board 19 «Payments to employees»]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_011 .[in Ukrainian].
6. Mizhnarodni standarty bukhhalterskoho obliku 37 «Zabezpechennia, neperedbacheni zoboviazannia ta neperedbacheni aktyvy» (2012) [International Accounting Standard Board 37 «Provisions, contingent liabilities and contingent assets»]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_051 .[in Ukrainian].
7. Rotan, V.H., Zub, I.V., Sonin, O.Ye. (2010) *Naukovo-praktychnyi komentar zakonodavstva Ukrainy pro pratsiu* [Scientific and Practical Commentary on Labor Legislation], Alєrta, Kyiv, Ukraine, 584 p.